

Praxis Avrea Qvotidianarvm Rervm Ecclesiastici Fori

In qua Variæ Iuridicæ Resolutiones ex approbatis traditionibus Doctorum,
atque diuersorum Tribunalium, præsertim Rotæ Romanæ, Decisionibus,
excerptæ, continentur; Opvs Qvatvor Partibvs Distinctvm

Continens Tertiam, & Quartam Partem: Quibus, hac nostra editione ab
innumeris mendis repurgata ...

Riccio, Giovanni Luigi

Venetiis, M.DC.LXXIV.

Praxis Bigamiæ Criminis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98599](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98599)

peccato; Abb. pulchrè in d.ca. cum dilecti, & hoc nota, quia de facili in praxi videtur contrarium, nam beneficiatus, qui obtinuit sententiam credit ab eodem Episcopo non posse de nouo inquiri in visitatione, vel extra.

PRAXIS BIGAMIÆ CRIMINIS.

RESOLVT. XXXII.

- 1 Bigamia est triplex.
- 2 Bigamia interpretatiua contrahitur cognoscendo uxorem adulteram etiam ignoranter.
- 3 Ignorantia inuincibilis excusat ab irregularitate bigamiæ.

Bigamiæ nomen quodnam dicatur.

NE super incognitis terminis in hac praxi procedamus, ad ornatum, & intellectum infra dicendum debent scire Tirones, quod bigamia est triplex, scilicet vera, interpretatiua, & similitudinaria.

Vera est, quæ contrahitur ex duobus matrimonijs validis, & consumatis, siue ante baptismum, siue postea: nam Sacramentum matrimonij significat vnionem Christi cum Ecclesia, qui verò duas habuit uxores, diuisit carnem suam in plures.

Interpretatiua dicitur ex iuris interpretatione, vt si duxit viduam in uxorem, quæ consumasset matrimonium cum primo viro, vel duxisset corruptam ab alio, aut cum virgine cognita, postquam illa commisit adulterium cum alio, vt ex duobus matrimonijs inualidis consumatis, aut vno valido, & alio inualido similiter consumatis, quia Christus Ecclesiam virginem sibi copulauit.

Similitudinaria dicitur quoties quis viuente prima uxore duxit aliam, quæ dicitur Poligamia, vel de matrimonio contracto ab eo, qui erat professus in Religione, vel erat clericus secularis in Ordine sacro, de qua materia latissimè tractant Borgal. de irregul. p. 5. in tit. de bigamis. Montagen. in tract. de bigamia. Syluest. & alij Summistæ in verb. Bigamus. Sanchez de matr. li. 7. dif. 84. 85. & 86. Caril. in Itinerario Ordinandorum sect. 4. c. 4. Vega in Sum. p. 1. c. 38. & alij per eos relati.

Contrahiturque bigamia interpretatiua, quando quis uxorem adulteram cognouit etiam ignoranter c. si cuius, cap. si laici 34. dif. quia hic non agitur de irregularitate ob culpam, seu delictum inducta, sed ob defectum Sacramenti. c. Acutius 26. dif. c. nuper, cap. delictum, & cap. fin. de bigamis, & ita est communis DD. sententia, quam sequuntur Villadieg. de irregul. c. 13. vers. dixi etiam quod bigamus, Nau. in Manua. c. 16. num. 27. Vega in sum. p. 1. cap. 38. casu 2. Carbo de legib. lib. 8. dif. 13. c. fin. Sanch. de Matr. dif. 84. lib. 7. num. 15. Gutier. canon. q. lib. 1. cap. 25. num. 15. & 16. quamuis contra hanc communem, & receptam sententiam malè teneant Coraf. de benef. p. 3. cap. 4. num. 3. & Ledef. de Matrim. q. 66. ar. 3. ad fin. vbi dicit, quod qui ex ignorantia inuincibili duxit viduam, aut ab alio corruptam, vel accessit ad propriam uxorem, post eiusdem adulterium non incidit in bigamiæ irregularitatem, quia ista bigamia non est vllò modo voluntaria, quod parum refert cum ista irregularitas præcipuè sit inducta ob effectum Sacramenti, vt dictum est, & diuersa est ratio in irregularitate ex occisione hominis iusta, nam ista est inducta ob effectum lenitatis in ipso occisore, & ideo debet esse voluntaria, & quod dicit Cuchus in institutionibus maiorib. lib. 4. tit. 2. num. 164. quod vxoris culpam ignorasset acceptis ordinibus vti, non receptos adipisci permitteretur, accipiendum est ex dispensatione.

Aloys. Ricc. Praxis, Pars III.

RESOLVT. XXXIII.

- 1 Coniunctio fornicaria non significat coniunctionem spirituales Christi cum Ecclesia.
- 2 Per fornicationes, & adulteria iterata non contrahitur bigamia.
- 3 Habens plures concubinas non dicitur bigamus.
- 4 Non dicitur bigamus, qui contraxit cum vnica, & virginem, & concubinam habeat.
- 5 Peiora sunt fornicatio, et adulterium, quam plures ducere uxores.

Per fornicationem, vel per adulterium non contrahitur bigamia, sed necessario requiritur, quod interueniat matrimonium.

Quia coniunctio fornicaria non significat coniunctionem illam spirituales Christi cum vnica, & immaculata sponsa Ecclesia, sed tantum eam significat coniunctio coniugalis, sic per fornicationes, aut adulteria iterata non contrahitur bigamia, nisi quando in matrimonijs de iure, aut facto contractis superuenerit copula, vt ex textu in capitul. quia circa de bigamis colligunt Nauar. Manual. Latin. capitul. 27. numero 196. Diius Antonin. de irregul. capitul. tertio, numero secundo, in volum. 16. tract. Maiol. de irregul. libro primo, capitul. 33. numero decimo. Dominic. Sot. in 4. distinctione 27. questione tertia, parte prima. Couarru. in Clem. si furiosus, parte prima, §. secundo, numero secundo, & sic est, quod in dict. cap. quia circa, habens plures concubinas non est bigamus, quemadmodum nec dicitur bigamus, qui postquam contraxit matrimonium cum vnica, & virgine, siue ea mortua, siue viuua habet concubinam, quia si non contrahat matrimonium cum ea, non dicitur quoad effectum contrahendi bigamiam suam carnem in plures diuisisse, vt optimè tradit Rebuff. respons. 88. Maiol. in d. cap. 33. num. 12. Brunor. à Sole in qua. legal. quest. 32. num. 18. vt enim dicit Dominic. Sot. in dicto articulo primo, ad finem, quamuis fornicatio, & adulterium peiora sint, quam plures ducere uxores, immo hoc non est malum si successiue id modo fiat, tamen, non vitiat significationes vnitatis Sacramenti, sicut vitiat matrimonia multiplicata si in eis carnalis commixtio intercedat, vt pulchrè tradunt Doct. supra allegati.

RESOLVT. XXXIV.

- 1 Bigamus est priuatus omni priuilegio clericali, sic etiam canonis, et fori.
- 2 Bigamus perdit priuilegium immunitatis.
- 3 Prædictis penis subiunguntur constituti in minoribus ordinibus tantum non tamen in sacris ordinibus constituti, quia non perdunt priuilegium, num. 4.

Bigamus caret omni priuilegio clericali.

Generaliter apud omnes constat, quod bigamus nudatur omni priuilegio clericali, vt cautum est in capitul. vnico de bigam. libro sexto, & ibi Gloss. in verbo Bigamos, & in verbo omni priuilegio, & eadem gloss. in capitul. vnico in verbo vnicis, & in verbo virginibus, de cleric. coniugat. libro sexto, ita nec Canonis 17. q. quarta capitul. si quis suadente, nec fori priuilegio cap. primo, de foro competentis libro sexto gaudeat. Item perdit priuilegium immunitatis, vnde vexari potest vexationibus in persona, & rebus, C. de Episcop. & cleric. lege prima, & secunda. l. generalis, & cap. vult de vita, & honestate clericorum. Idem tradunt Paludanus.

B 3 nus 4.

nus 4. distinctione 27. quaestione quarta, articulo tertio, columna prima. Gabriel, eadem distinct. quaest. tertia, artic. 3. dub. 1. Summa Pisan. verbo bigamia, in fin. Summa Angelica verbo eodem num. 10. 11. & 12. Syluest. verbo eodem numero 8. quaestione 8. Summa Confessor. libro tertio, tit. 3. quaestione 13. Summa Astensis parte secunda, lib. sexto, tit. septimo, quaestione quinta, Tabiena verbo bigamia, numero quarto, §. quinto. Qui omnes hanc poenam intelligunt de solis constitutis in minoribus ordinibus, & dat hanc regulam. Quosunque posse dimittere clericatum, vel statum, quo habet privilegium clericale si incident in bigamiam veram, aut in alios septem modos bigamiae (quod ipsi vocant bigamiam interpretatiuam) perdat privilegium clericale, sicut Accolytus, & nouitius Religiosus. Si autem sit talis conditionis, quod non potest iterum illum dimittere, & projicere, quo meretur privilegium clericale, ut constitutus in sacris, & professus, qui sub octavo bigamiae modo (qui ab illis bigamia similitudinaria dicitur) comprehenditur statui illo manente manet privilegium, donec degradatus traditur curiae seculari. Per nullam ergo bigamiam constitutus in sacris, aut religionem professus perdit hoc privilegium clericale, non tamen admittitur ad ordines, vel ordinis executionem: unde cap. vnicum de bigamis libro sexto, ubi dicitur Addiciendus est coercionis seculari, & capitul. quisquis, distinctione 84. & capitul. vnic. de cleric. coniug. libro sexto, de solis bigamis existentibus in minoribus intelligi debet, non autem religiosis professis, aut in ordinibus sacris constitutis: unde Gemin. in dict. capitul. vnico de bigam. libro sexto insert. quod constitutio poenalis non extenditur de casu vero ad casum fictum, quando casus fictus non fingitur idem esse quoad omnem effectum, quem habet casus verus, sicut in proposito, ut patet in cap. nuper, & c. a nobis de bigam. in antiq. & consequenter percutiens bigamum similitudinariam, hoc est possessum, vel in sacris constitutum excommunicationem incurrit, non autem, qui bigamiam in minoribus existentem percuteret, ut latius lib. 5. cap. 27. vers. decimus tertius exposuimus. Dixi bigamum existentem in minoribus si enim esset coniugatus, qui cum vnica, & virgine contraxisset, si deferat habitum, nec canonis, nec fori privilegium perderet, c. vnic. de cleric. coniug. lib. 6. & ibi gl. in verbo clerici, quod post Concil. Trid. sess. 23. de reform. c. 6. procedit, dummodo clericus coniugatus eidem Ecclesiae seruiat, vel ministrat, & habitu clericali, & tonsura utatur, secus autem si clericus iste cum pluribus, aut cum vidua, aut cum corrupta, quam virginem esse credebatur contraheret, tunc enim bigamus esset, & omni privilegio clericali nudaretur, ex glos. in cap. vnico, in verbo virginibus de cler. coniug. libro 6.

RESOLVT. XXXV.

- 1 Bigamus sub poena excommunicationis prohibetur tonsuram, & habitum clericalem deferre.
- 2 Bigamus si intrat religionem potest portare tonsuram monachalem.
- 3 Prohibentur etiam bigami deferre superpelliceum, & coronam, & omne, quo utuntur clerici facturi actum consecrationis, aut benedictionis.

Bigamus caret tonsura clericali, & prohibetur deferre habitum clericalem.

- 1 Bigamus priuatur tonsura clericali, ut habetur in cap. vnico, de bigamis in 6. ubi sub poena excommunicationis sententiae ferendae prohibetur

tonsuram, vel habitum clericalem deferre. Idem docent Palud. 4. distinct. 27. q. 4. artic. 3. conclus. 1. Gabriel. ead. distinct. quaest. 3. artic. 3. dub. 1. Vinal. de irregularit. bigam. numero 28. & Syluest. verbo Bigamia, quaestione 8. in fine, ait peccare mortaliter si deferat, quod patet cum id prohibitum sit illis sub poena excommunicationis, & hanc poenam sicut primam Paludan. & Gabriel. intelligunt de bigam. in minoribus constituto, nam constitutus in sacris, & religiosus non perdit privilegium clericale, nec perdit tonsuram.

Addunt etiam Palud. Gabriel. & Tabiena, quod si bigamus intret religionem portare potest tonsuram monachalem, quae non est via ad ordinem pliusquam tonsura conuersorum, & eam percutiens est excommunicatus, & se habet solum sicut conuersus in religione approbata: sic intelligitur capitul. quisquis distinct. 84. ubi dicitur, quod habet solum laicalem communionem, id est conuersorum, unde sicut conuersus tonsuram monachalem deferre potest.

Et prohibentur deferre habitum clericalem praecise, quo utuntur clerici actum sui ordinis, aut consecrationis, aut benedictionis facturi, ut superpelliceo, Corona, & Dalmatica, hinc ut Palud. & Gabr. ubi supra notant nec Epistolam legere possunt etiam sine superpelliceo, & colligitur ex dict. cap. vnic. de bigam. lib. 6. & faciunt ea, quae a Concil. Trid. sess. 23. de reform. c. 17. traduntur.

RESOLVT. XXXVI.

- 1 Bigamus est incapax beneficii Ecclesiastici, secularis, vel regularis.
- 2 Bigamus est indignus omni ordine, & clericatu.
- 3 Contrahens matrimonium etiam ratum statim amittit omne ius beneficii etiam si non sequatur copula, nu. 4. Item si occultum fuerit, vide num. 5. Item si ob defectum extrinsecum non valeret ut patet, numero 6. & etiam si vxor monasterium ingrederetur, num. 7.
- 8 Clericus in minoribus constitutus contrahens sponsalia non amittit beneficia de facto.
- 9 Constitutus in sacris contrahens matrimonium per verba de praesenti non amittit beneficia de facto, sed per sententiam priuari potest.

An Bigamus sit capax beneficii.

IN facti contingentia discurrendo dicebam pro negativa sententia, & sic, quod bigamus non sit capax beneficii. Bigamus enim non est capax alicuius beneficii Ecclesiastici, nec secularis, nec Regularis, cum ad ordines promoueri nequeat capitulo 1. & 2. distinctione 33. capitul. 1. 2. & 3. de bigamis, & omni privilegio clericali nudati sint merique laici existuntur capitul. vnico de bigamia, facit etiam Sacrum Concilium Tridentinum sess. 23. de reformat. capitul. 17. ad finem ibi, dummodo non sint bigami, Lambert. de iure patronat. part. 1. libro secundo, quaestione septima, artic. 13. Coraf. de benefic. parte 3. cap. 1. numero secundo, Auil. de censur. par. 7. disputat. 8. dub. 1. tradit etiam in terminis Paludan. 4. distinctione 27. quaestione quarta, artic. 3. conclusione quinta. Vinal. in tractat. de irregularit. bigam. numero vigesimo octavo; cum enim bigamus indignus sit omni ordine, & clericatu, ut dictum est, indignus est beneficio, quod datur ordinatis. Immo cum beneficium detur propter officium, quicunque indignus est ordine, & officio per consequens, & beneficio indignus est, & hoc non solum durante matrimonio, sed etiam postea, donec mereatur dispensationem; Quibus addo, quod

- quod nec clericus, qui contraxit cum vnicâ, & virgine ad ordines, aut ad beneficia habenda admittitur, capitul. primo, & capitul. secundo, de cleric. coniugat. Sed eo ipso, quod matrimonium contrahit etiam ratum, statim perdit beneficia, quæcunque ecclesiastica etiam simplicia, & dignitates ecclesiasticas capitul. primo, & ibi gloss. in verbo relinquere, & Panormitan. numero quarto, & idem Panorm. in cap. secundo, & cap. quod à te, & ibi gloss. in verbo priuandis, & Panorm. num. 1. & cap. diuersis fallacijs, & ibi Panorm. numero 1. cum decorem, & ibi gloss. in verbo dimissis, & ibi Panorm. de cleric. coniug. Hug. in capit. quicunque, dist. 77. Maiol. libro primo, de irregul. cap. 34. numero 1. 4. & 5. Nauar. in Manual. cap. 25. num. 120. versic. 2. r. ubi ait esse sententiam omnium Host. in summa libro 3. tit. de cleric. coniug. num. 1. §. quam penam. Collect. in cap. 1. de cleric. coniug. decis. Cappellæ Tholosanæ 236. Benard. Diaz. in pract. crimin. canonic. 74. circa medium. Quod procedit.
- 4 Primo etiam si non sequatur copula, vt notant Doctor. in cap. 1. de cleric. coniug. vbi Panormit. numero quinto. Diaz. vbi supra Nauarr. & Henriquez citat.
- 5 Secundo etiam si occultum sit eum esse vxoratum Panormit. in d. cap. cum decorem, & Maiol. cit. nec suffragari potest contraria consuetudo, & Panorm. & Maiol. cit. ob malum exemplum, & scandalum, quod ex hoc surgeret, vt de Ecclesiasticis stipendijs viueret, qui sub sæculi militia, nempè matrimoniali viueret.
- 6 Tercio etiam si matrimonium contractum ob aliquem defectum extrinsecum veluti consanguinitatis, aut affinitatis non valeat Panorm. in ca. 1. numero 7. de cleric. coniug. Ioan. Andreas in cap. Ioannes tit. eodem Roman. conf. 365. conf. 483. colum. 3. versic. dubitatur primo, Hippol. conf. 70. volum. 1. colum. 3. incipiente scientiarum omnium, Stephan. in decis. 239. Cappellæ Tholosanæ in additione, Dec. conf. 166. volum. 1. Brixien. in quæst. 10. quæ incipit clericus quidam, Diaz, & Nauarr. vbi supra quicquid Henric. in hoc casu contrarium dicat. Dixi quando matrimonium esset nullum ob defectum extrinsecum, si enim fuit nullum ob defectum consensus, tunc ex Panorm. in d. cap. 1. num. 7. de cleric. coniug. & Nauar. in Manual. c. 25. num. 120. non perdit beneficia, & fauent Viuald. tract. de irreg. bigamiæ, numero 8. quorum dictum Diaz, vbi supra c. 74. in fine, verum esse putat solum quando defectus consensus fuit in clerico puta, quia clericus fuit furtiuus, vt exemplificat Panorm. cit. sin autem defectus consensus fuit tantum in muliere, puta quia per vim fuit compulsâ, contrahere ipso clerico purè, & liberè non sentiente, aut quia mulier non erat sanæ mentis nulla est ratio, quare non perdat beneficia, sicut quando contrahit cum consanguinea, & fauet Imola in Clement. gratiæ de rescrip. & post eum Præposit. distinct. 32. propè finem.
- 7 Quarto etiam si vxor monasterium ingredi vellet etiam antequam esset cognita, & fieri religiosa, maritus tamen, qui cum beneficiatus esset eam duxit, ita omne ius beneficij perdidit, vt beneficia recuperare non possit, ne inde lucrum capiat, vnde penam meretur Doctor. in capit. 1. de cleric. coniugat. Imola in Clement. gratiæ de rescrip. Præposit. in capitul. placuit distinctione 32. Brixien. in d. quæst. 10. Panormit. in cap. 1. numero 5. de cleric. coniug. Maiol. vbi supra, si tamen alicuius vxor transire velit ad religionem vir facillimè obtinere poterit beneficium, postea, sed beneficia prius obtenta non retinebit etiam vxore religionem proficiente: Ratio differentiæ potest esse, quia cum beneficiatus transit ad nuptias reddit se indignum beneficijs, ita quod ad ea redire, Aloys. Ricc. Praxis. Pars III.

aut in eis perseverare non potest: sed hic, qui cum vxoratus esset absque beneficijs vxore volente religionem intrare ipse consensit sit dignus beneficijs renunciatis sæculo, vnde merito habet locum contrarium ius, quia militat ratio contraria.

- 8 Quinto si huiusmodi clericus in minoribus constitutus tantum contraxit sponsalia de futuro non perdit beneficia ipso facto ex Panorm. in cap. 1. num. 5. de cleric. coniug. Diaz, vbi supra c. 74. in fine, Nauarr. in Manual. cap. 25. num. 120. Rot. decis. 21. Quemadmodum enim per ademptionem secundi beneficij non vacat primum, nisi quis sit plenè transactus ad secundum, cap. cum in cunctis, & c. commissâ, de cleric. lib. 6. ita nec per contractum sponsaliorum cum adhuc non sit plenè transactus, & quia sponsa non est propriè vxor, sed promissa.
- 9 Sexto constitutus in sacris contrahens matrimonium per verba de præsentibus, non perdit beneficium ipso facto, sed priuari potest per sententiam, sic gloss. in cap. 1. in verbo dimittere, & Io. Andreas in capitul. Ioannes de cleric. coniugat. & Nauar. in Manuali cap. 25. numero 120. quamuis Panorm. in dict. cap. 1. num. 7. & 8. de cleric. coniug. contrarium asseruerit. Ratio diuersitatis est, quia ratio priuationis beneficij in Clerico confusato, aut in minoribus constituto, vt ex capitul. quod ex te, & cap. diuersis fallacijs de cleric. coniugat. colligitur, est, quia talis non potest deferuire vxori, & beneficio, sed in constituto in sacris cessat hæc ratio, cum matrimonium non tepeat, & compellatur dimittere vxorem, quia verò per tale matrimonium, licet nullum, etiam si cum virgine contraxit priuatus sit ordinis executione etiam per sententiam, merito priuandus est beneficio, nisi cum eo tam in ordinis executione, quam in beneficij retentione post condignam penitentiam dispensetur, capit. sanè, & ibi gloss. in verbo ex indulgentia, & Panormit. ibi, numero tertio, de cleric. coniugat. & potest Episcopus cum eo dispensare, vt in dict. cap. sanè, & gloss. & Panormitan. ibi, habetur.

RESOLVT. XXXVII.

- 1 Bigamus potest obtinere pensionem.
- 2 Pensio non est beneficium Ecclesiasticum, nec venit appellatione beneficij.
- 3 Adducitur ad comprobationem totius quæstionis integra decisio Rotæ.

An Bigamus possit habere pensionem.

- Hinc iuris articulum proposuit Solertissimus iuuenis, & alumnus meus D. Ioannes Maria Nouarius, & illum resoluit pro affirmatiua sententia, & mouebatur, quia pensio non est beneficium Ecclesiasticum, nec beneficij nomine intelligitur, nec venire appellatione beneficij tenent Domin. Franc. & alij in cap. quamuis, de præben. in 6. Staphileus de litteris gratiæ 9. forma expectatiuarum, num. 27. Selua de benefic. par. 1. q. 3. num. 11. Sarnen. in Regul. de infirmis, q. 16. Duaren. de benefic. lib. 2. cap. 24. Mandos. in Regul. Cancel. 19. q. 11. Hoied. qui dicit communem de incompatibilitate beneficij in præfat. num. 30. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. q. 10. num. 69. allegabat etiam Decisionem Rotæ in vna Brixien. Confidentia 5. Iunij 1591. coram D. Penna, in qua fuit resolutum pensiones propriè beneficia Ecclesiastica dici non posse, & hoc firmavit Rota per hæc verba, videlicet.
- 3 Archiepiscopus Cercinen. omnes fructus Archiepiscopatus Montis Clari Briuen. diocesis, demptis tamen quinquaginta pro titulari, habebat reseruatos cum sæcultate in toto, vel in parte vni, B 4 vel

vel pluribus eos transferendi, cuius facultatis vigore primum de anno 1568. summam ducentorum lictorum, & iterum de anno 1575. residuum dictorum fructuum ad fauorem Ludouici Campani sui familiaris transtulit, sed quoniam Franc. Fenicius prædicti Archiepiscopatui titularis prætendebat in ea translatione commissam fuisse confidentiam prohibitam per Constitutiones Pij Quarti, & Quinti, tum quia post translationem idem Archiepiscopus eisdem fructus exegisse per quietantias factas ab eius procuratore videbatur, tum ex quibusdam eiusdem literis missiuis, quibus videbatur significari Archiepiscopum post translationem exegisse, tanquam dominum fructuum, quod non videbatur negare Campanus, qui in suis constitutis facebatur Archiepiscopum post translationem omnes fructus exegisse, tum denique ex quibusdam locationum instrumentis, unde inferebatur Campanum, tanquam procuratorem Archiepiscopi post translationem prædictos fructus, tanquam spectantes ad Archiepiscopum uti illorum reservatium locauisse, & propterea prædictus Franciscus Campanum coram iudice confidentiarum accusauerat, cui fuerat per Sanctissimum Dominum Nostrum ordinatum, ut cum voto meo in causa procederet; proposita causa in Rotam dubitari, an adesset confidentia in casu, & ad effectum, de quo agitur, effectus erat magnus, quia si iudicabatur pro confidentia translatio prædicta reddebatur nulla, & Campanus inhabilis iuxta pœnas Constitutionis Pij Quinti, & licet Ego qui causam non Rotalem proponebam, & ideo primus eram dicturus suffragium ex prædictis inclinarem pro confidentia, omnes tamen Domini concorditer tenere de illa non constare, potissima ratio fuit, quia Constitutiones Pij Quarti, & Pij Quinti non habent locum in simplici translatione fructuum, aut pensionum cum loquantur de fructibus, ac pensionibus, quæ reservantur ratione resignationis beneficiorum, nam prima Constitutio Pij Quarti aperte loquitur de beneficijs Ecclesiasticis, pensiones verò propriè beneficia Ecclesiastica dici non possunt. Sarnen. de infirmis quaest. 16. circa medium versic. nam clarum est, Gigas de pensio. quaest. 28. num. 10. nam pensio cum non datur in titulum est quoddam ius temporale separatum, & distinctum ab ipso beneficio, ut tenuerunt Domini in vna Zamoren. pensionis sub die 10. Octobris 1577. coram D. Oriolen. & cum sit pœnalis constitutio restringenda est, cap. 1. de filiis presbyterorum, lib. 6. cap. odia, & cap. in pœnis, de regulis iuris lib. 6. clarum autem videbatur constitutionem loqui de pensionibus, & fructibus ex causa resignationis beneficiorum reservatis ibi, ac tibi, propterea pensiones annuas, ac fructus redditus, & prouentus Ecclesiarum, & aliorum beneficiorum, &c. ex quibus verbis declarantur, etiam alia, quæ sequuntur in dicta constitutione in versic. ad fructum, & pensionum, & in versic. & insuper, quibus locis dictio, prædictam, & dictio, huiusmodi, ostendunt constitutionem sentire de pensionibus, & fructibus procuratis ob resignationem confidentialem Pij V. quæ enumerat omnes modos committendi confidentias similiter loquitur de beneficijs, ac pensionibus super beneficijs ratione confidentiæ reservatis, nec in ea legitur aliquod verbum de pensionibus, & fructibus separatim consideratis, vel de illorum translatione, nec videbatur Dominis verisimile, quod illa constitutio id fuisset omisura, & si putasset in eo etiam casu confidentiæ crimen locum habere argumento, l. prime, §. fin autem ad deficientis, C. de caducis tollendis, Alex. conf. 148. incip. in casu appellat. num. 8. lib. 5. Considerabant etiam Domini, quod cum Constitutio Pij V. procedat per præ-

sumptiones non debet extendi ad casus, in quibus alias extenderetur Abbas in cap. fin. de sponsal. Ruin. conf. 112. num. 27. lib. 2. Rol. conf. 27. num. 22. lib. 1. nec videri potest Pius V. de illis sensisse in versic. sed nequissimum, nam ibi quoque agitur de pensionibus occasione confidentiæ super beneficio commissæ, de quibus paulo ante in prædicta Constitutione tractatum fuerat; non obstat sententia lata à Pio Quinto per quam declaratur nulla translatio pensionis facta in Archiepiscopum Cercinen. quia non fuit declarata nulla, tanquam confidentialis, sed tanquam facta ad commodum incapacium, ac in fraudem privilegiorum Militum Sancti Pauli, fuit etiam dictum, quod licet præfata Constitutiones Pij IV. & Pij V. loquerentur de simplicibus pensionibus, Quod tamen non concedebatur probata aliqua confidentia, primum, quia cum Archiepiscopus vigore suæ facultatis posset fructus pro se retinere, & illos etiam omnes, vel aliquam partem transferre, nulla aderat probabilis, aut verisimilis simulandi causa, qua deficiente, nec præsumitur simulatio, nec admittitur eius prolatio, Aretinum conf. 159. num. 10. versic. venio nunc ad tertium. Alex. conf. 57. num. 30. versic. & hæc procedunt libro quinto; facti etiam series videbatur tollere confidentiam, nam si confidentiaria, & simulata fuisset translatio non potest satis commoda assignari differentie ratio, cur statim ab initio non fuit facta de omnibus fructibus, quibus stantibus non concludit confidentiam perceptio fructuum facta per Archiepiscopum post translationem, sola enim fructuum perceptio non inducit confidentiam, sed animus, & conuentio hoc faciendi ab initio, ut fuit conclusum in illa Crecentina Confidentiæ coram Domino Orano de anno præfati, nec locatio facta per Campanum nomine Archiepiscopi, nam ista cur ita absque confidentiæ crimine fieri potuerunt causas habent probabiles, & verosimiles, quas in suis constitutis refert Campanus, intererat enim Campani ne ista translatio ab Archiepiscopi consanguineis intelligeretur, ac ut facilius elset exactio in terris, seu dominio Venetorum, quæ præsumptiones cum sint satis probabiles contrariam confidentiæ suspensionem ex prædicta parte, & locatione ortam elidunt, dicebant etiam aliqui ex Dominis, quod ceteris etiam placuit, quod licet Constitutio Pij V. ponat quasdam coniecturas ad probandam confidentiam, non tamen tollit alias præsumptiones, & coniecturas quicquid priores, vel tolerantur, vel eliduntur, illæ enim coniecturæ non sunt præsumptiones iuris, & de iure, quæ non possint recipere probationem in contrarium.

Confessio Campani non obstat, quia cum sit qualificata non potest diuidi, Abb. in c. bonæ, num. 29. de postul. Prælat. reddit enim rationem cur nomine Archiepiscopi exigeret, tamen Campano satisfaciebat de exactis; in literis missiuis Archiepiscopi non poterat fieri fundamentum cum inde non concluderetur, quod pecuniæ, de quibus in eis agebatur peruenissent ad Archiepiscopum, atque ex his conclusum pro non confidentia.

RESOLVT. XXXVIII.

- 1 Vxores duas, vel plures ducere non licet.
- 2 Vxores plures Barbari quidam habuere.
- 3 Sponsas plures habere non licet.
- 4 Concubinas duas quis tenere non debet.
- 5 Vxores plures ducens qualiter puniatur, & num. 6. quando excusetur, num. 7. & 8.

Vxores

Vxores duas ducere non licet, & de pœna huius poligamiæ.

Vxores duas, vel plures ducere non licet, tam de iure civili, quam diuino, & canonico, vt de iure ciuili habemus in l. eum, qui duas, C. de adulter, in l. 2. C. de donat. ante nupt. l. 1. iuncta l. quid ergo, C. de infamib. §. affinitatis, & §. locum, inst. de nup. de iure canonico, & diuino in c. gaudemus de diuor. tijs, c. 2. de spons. duor. Ant. in summa de plural. coning. p. 3. Didac. super 4. decret. fol. 124. num. 2. inquit enim Apostolus suam quicquid vxorem, & proprium quæq; virum habeat l. Cor. c. 1. ver. 2. & est contra ius naturæ, vt multis ostendit Tiraq. de leg. conub. l. 7. num. 24. nam primis folis parentibus dictum creſcite, & multiplicamini in figura matrimonij, & non posset militare præceptum, vt sint duo in carne vna, si plures essent coniuges.

² Quamuis apud multas barbaras nationes contrarium obseruari per multas columnas more suo demonstrat Tiraq. in d. lib. 7. num. 20. cum seq. vsque ad num. 30. & propterea Hebræis id etiam prohibuerunt Imper. in l. nemo, C. de Iud. quia per illorum leges, & cærimonias id videbatur permissum. Genes. c. 2. Paralip. c. 13. Iud. c. 8. lib. 2. Reg. c. 3. & 20 lib. 3. c. 11. vnde apud Romanos frequenter erant repudij libelli ne duas vno tempore vxores haberent, in quam rem faciunt illi versus Euripidis in Andromacha.

Quarum enim

Moliri habenas feminarum vnum virum

Haud est honestum, vna satis est vxor viro,

Qui lætus, & cupit habitare commode

Res mulier inuidiosa conſortes tori

Eiusdem, vt odijs diffidens crudelibus.

³ Amplia, vt nedum duas vxores, sed nec duas sponſas habere liceat, vel vnam sponſam, & alteram coniugem d. l. quid ergo, & l. ea, quæ C. de donat.

⁴ ante nupt. Immo neque duas concubinas habere, conuenit, sicuti nec vnam vxorem, & alteram concubinam, l. 1. C. de concub. Bertach. in §. vxor. nu. 58. post Bald. in d. l. 2. C. de incest. nupt. & est text. allegans in auth. de trien. & semis. nouel. 18. cap. 5. ver. & hæc dicimus, vbi Imperator hanc rem consulam concupiscentiam vocat, & ibi Cuiac. multa dicit subtiliter satis more suo: hinc est, quod non valet pactio, quæ fit ratione secundi matrimonij prima existente coniuge d. l. ea, quæ C. de donat. ante nupt. sicuti non tenet promissio facta, tanquam vxori d. l. eum, qui duas, & filij nati ex duab. concubinis eodem tempore retenti erunt spurij, & inhabiles ad succedendum Hug. conf. 73. num. 17.

⁵ Pœna autem illius, qui duas ducit vxores de iure ciuili est primo infamia d. l. 1. & d. l. quid ergo, & d. l. eum, qui duas in princip. & ibi Salic. l. 1. in fi. ff. de his, qui not. infam. Gomez. super l. 80. Taur. nu. 27. Clar. in §. fornicatio, num. 29. & illum repellendum à testimonio dicit Rebuff. in concord. Rub. de publ. concub. super verbo, & cum omne: item quoad corpus est pœna stupri, quæ est publicatio dimidiæ bonorum in persona honesta, in vili autem etiam fustigatio, §. item lex Iulia. Inst. de publ. iud. ita videtur vellet tex. in d. l. eum, qui duas, & quamuis aliqui putauerint esse pœnam mortis, vt sentit Roman. fin. 537. tu scis Apost. ad Alex. conf. 165. li. 7. tamen in cotrarium est verior, & magis communis opinio, quam tenet Alex. conf. 165. post Salic. in d. l. eum, qui duas, & alios per eum relatus Berta. in §. vxor dicitur nu. 58. Ang. in sua praxi super ver. *che hai adulterata la mia Donna*, nu. 62. & 65. quem sequitur ibi Angel. de Arimin. Tiraq. d. l. 7. n. 24. Abb. in c. cum haberet de eo, qui dux, in mat. eam, quam poll. per adul. vbi dicit tales esse mitrandas Bos. in titu. de coit. dam. n. 78. vbi

ponit faciem de Rege Gallorum Carolo, & refert Senatum Mediolani solitum puniri delinquentes pœna fustigationis, & eandem opinionem magis communem dicit Clar. in dict. §. fornicationi 29. & ideo August. dicit nunquam puniri pœna mortis, etiã quod quis vili desponsasset, & decepsisset duas nobiles, quod tamen casu ego crederem puniendum grauiori pœna, & Senatus noster D. Patre meo de anno 1562. condemnauit quendam, qui duas duxit vxores ad triremes ad tempus sicuti etiam grauius punitur, qui duas decipit Virgines illas desponsando, vt loquitur Mol. ad d. conf. 165. & qui sæpius hoc delictum comississet, vt in cas. Gram. voto 17. & in casu, de quo loquitur Bos. num. 78.

⁶ De iure Canonico pœna est, vt mulieri incidantur panni ante, & retro, ac etiam capilli gl. in c. de Benedicto, 32. q. 4. quam sequitur, & ad hoc citat Aug. in add. ad Ang. d. num. 56. Rom. d. sing. 537. & Clar. in d. §. fornicatio, numer. 29. vir autem ieiunabit 40. dieb. in pane, & aqua penitebit septem annis cap. 2. de spons. duorum. Sum. Sylu. in §. matrimonium 8. num. 13. adde, quod tales sunt bigami sunt etenim duæ poligamiæ species, quarum vna hæc est, quando duæ capiuntur vxores.

⁶ Limitatur autē & nō habet locum hæc pœna si Papa dispensaret, vt quis non relicta prima aliam duceret, tunc enim non habet, quis vno, & eod. tempore duas vxores, sed vnam tãtum quia alteram dimisit per dispensationem Sil. d. §. matr. cap. 8. nu. 13. pœna enim ista non habet locum de vtroque iure, nisi quando quis vno, & eodem tempore duas habet vxores.

⁸ Limita secundo si contractus matrimonij sit factus sine dolo, sed per errorem, vt quia vir credebat coniugem mortuam, vel è contra, tunc enim non habet locum pœna prædicta quod qualiter contingere possit, & militare latè ostendit sum. Syluest. d. nu. 13. vbi omnino vide, cuius dictis addo Albericum in d. l. eum qui duas in fin. Clar. in d. §. fornicatio num. 30.

RESOLVT. XXIX.

¹ Cognoscens carnaliter vxorem adulteram censetur bigamus.

² Per cognitionem vxoris carnaliter contrahitur bigamia interpretatiua.

Cognoscens carnaliter vxorem adulteram an censetur bigamus.

¹ **V**idebatur primo intuitui quod sic, ex eo quod iuxta notata per Garz. de benefic. pa. 7. c. 2. contrahitur bigamia interpretatiua quando quis vxorem adulteram cognouit etiam ignoranter c. si cuius c. si laici 34. dist. quia hic non agitur de irregularitate ob culpam, seu delictum inductas, sed ob defectum Sacramenti, c. acutius. 26. dist. c. nuper. c. debitum & c. 1. de bigamis Villadiego de irregul. c. 13. vers. dixi etiam, quod bigamus. addit. Cappell. Tholos. decis. 235. Nauar. in Manual. cap. 16. nu. 27. & c. 27. nu. 195. Guttier. canon. q. lib. 1. c. 25. n. 15. & 16. Lopez 2. tom. 2. par. c. 22. Vega 1. par. summ. c. 38. cal. 2. & in Espeio. de Curas c. 12. n. 299. & cap. 14. nu. 37. Carbo. de legibus lib. 8. disput. 13. c. vlt. Tolet. lib. 1. cap. 66.

In puncto autem allegauit decisionem Cappellæ Tholosanæ 64. quæ sub his verbis complectitur.

Item fuit quæsitum si clericus coniugatus cum vni. ca, & virginē vxorem eius, quæ adulterata fuit notoriè publicè & palam ex post reconciliet, & cum ipsa cohabitet, vt prius sciens eam esse adulteram diceretur esse bigamus, ita quod si ex post propter aliquod maleficio capiat per temporales, & petatur remitti ad iudicem Ecclesiasticum, & opponatur per procuratorem.

ractorem temporalem, quod non debet admitti, quia bigamus, & ita probantur per cap. vnicum de bigam. lib. 6. & per c. fit eius qui 34. dist. conclusum fuit quod curia temporalis male dicit, & ita pronunciatum verum esse, quod est bigamus quoad legem promotionis, non autem quoad privilegium concessum clericis coniugatis per c. vnicum de cler. coniug. lib. 6. & ita tenent concorditer omnes in c. vnicum de bigamis lib. 6. & idem Ray. Thol. de cr. doct. legens Tholosa.

PRAXIS CRIMINIS BLASPHEMIAE.

RESOLVT. XL.

- 1 Quid sit Blasphemia.
- 2 Blasphemia est impositio falsi criminis in Deum.
- 3 Blasphemia est cum quadam probrosa religiofitate conuictorum in alterum iaculata maledictio.
- 4 Blasphemia est omnis maledictio prout refertur ad Deum vel Sanctos.

Blasphemia quid sit.

Plures traditæ sunt à scriptoribus Theologis Canonistis illius definitiones: prima definitio tradita ab Alberto Magno lib. 2. sent. distinct. 35. est quod Blasphemia sit derogatio excellentiæ bonitatis Diuinæ, ut dicit D. Thomas in secunda secundæ quæst. 13. articulo 1.

Secunda quod Blasphemia est impositio falsi criminis in Deum, vel ei subtrahendo quod inest, vel ei tribuendo quod abest, idem Thom. ubi supra, & in 4. sent. distinct. 14. ubi Thom. de Vio. Caietan. Syluest. Prier. in summa. §. Blasphemia.

Tertia Blasphemia est cum quadam probrosa religiofitate conuictorum in alterum iaculata maledictio, ut dicit Hugo de Sancto Victore lib. 4. de fructu Carnis, & spiritus cap. 6. quam refert Petrus de Aragon. 2. secundæ quæst. 89. articulo 6.

Quarta traditur à Diuo Hieronimo quod Blasphemia est cõtumelia, vel vitij illatio in iniuriã Creatoris. Quinta est cum attribuitur creaturæ quod est Creatoris, idem Thomas in dict. 2. 2. quæst. 13. art. 1. in respons. ad 3.

Sexta omne maledictum prout refertur ad Deum, & Sanctos est Blasphemia ut in capit. 2. de maledict. hoc idem Bart. in l. item apud Labeonem. §. prætor ait nu. 4. ff. de iniur. & vide quæ scribit nouissime D. Nouar. in collecta. ad pragmat. 1. de Blasphemantibus ubi multas decisiones cumulat.

RESOLVT. XLI.

- 1 Iure diuino pœna mortis, & lapidationis punitur Blasphemia, & iure civili per Iustinianum. num. 2.
- 3 Blasphemanti imponebatur pœna excommunicationis de iure canonico, & quid hodie. num. 4.
- 5 De iure Neapolitano mutilatione linguæ olim puniebatur, & alijs pœnis, & quid hodie. nu. 6. & 7.

Qua pœna Blasphemie delictum puniatur.

Respondetur circa hoc esse varia iura consideranda.

Primum est ius diuinum, quo puniebatur pœna mortis lapidationis, ut habetur Leuitici cap. 24. Educ Blasphemum extra Castra, & ponant omnes, qui audierunt manus suas super caput eius, & lapidet eum populus vnuerfus, & ad filios Israel loquens, Homo qui maledixerit Deo suo portabit peccatum suum, & qui blasphemauerit nomen Do-

mini morte moriatur, lapidibus opprimet eum, omnis multitudo populi, siue ille ciuis, siue peregrinus fuerit, qui blasphemauerit nomē Domini moriatur, de hac pœna iuris diuini agebant forte Iudei dum Iesum Dominum volebant lapidare, qui apud Ioan. c. 10. dixerunt de bonis operibus non lapidamus te, sed de Blasphemia, de hoc Lucas de Penna in l. omnes C. de delat. l. 10. Afflicti, in constit. Regni Blasphemantes Boer. in decil. 301. num. 4. Francif. Squillacens. de Fide Cathol. cap. 16. num. 2. Iul. Clar. in §. Blasphemia num. 4. Menoch. in d. casu 375. num. 24.

Secundum est ius civile quo erat pœna mortis statuta à Iustiniano Imperatore, ut in Auth. ut nō luxur. contra naturam quam Iustiniani Constitutionem dicit esse tam piam, quod posset legi in Ecclesia Ioan. de Anania in c. fin. de Maled. sequuntur. Bartol. & ibidem Alexand. in confi. 233. col. 6. Boer. in dict. decil. 301. n. 10. Cataldin. de Vico de Syndicatu n. 166. Foller. in pract. crimin. in Fragment. n. 15. Couarr. in c. quamuis par. 1. §. 7. n. 10. de pactis in 6. Luc. de Penna in dict. l. omnes nu. 6. ubi dicit hanc pœnam abisse in desuetudinem, quæ sequuntur Boer. ubi supra latē Menoch. in dicto casu 375. n. 24. 25. & 26. Iacius Decian. ubi supra cap. 6. nu. 4. Hippolit. Bonacols. in commun. opinion. criminal. lib. 1. §. Blasphemia idem Foller. in pract. confu. §. Nicolaus Episcopus num. 45. & pluribus sequentibus. Marfil. in pract. crim. §. & quia nu. 25.

Tertium est ius Canonicum, quo diuersæ pœne pro temporum diuersitate impositæ reperiuntur, ut dum loquimur contra laicos in c. si quis per capillum 22. q. 1. laico pœna excommunicationis infligitur, & habetur in c. Apostolica. 23. q. 4. ibi tradendi sunt Satanæ, ut Blasphemare deducant. Hinc Paulus Apostolus 1. ad Timoth. c. 1. dicit Hymeneum, & Alexandrum tradidisse Satanæ, ut discant non Blasphemare, sed tamen pœnam excommunicationis non esse in vfu hodie voluerunt Hostiens. in summa tit. de maledict. n. 4. & fuisse correctam per cap. 2. extra de maledic. eo quod hodie imponatur pœna publica ante fores Ecclesiæ intra Missarum solemniam, ut in dict. c. 2. traditur forma, quod voluit etiam Panorm. in dict. c. 2. n. 8. & 10.

Quartum est ius Neapolis, ubi pœna constituta fuit prima à Federico Imperatore, qui dicit Blasphemantes Deum, & Virginem gloriosam linguæ mutilatione punimus, ut in constit. Blasphemantes, qui minorauit pœnam mortis, quia ut dicit Bald. in l. iurifurandi. C. de reb. credit. per totam Italiam moderata est pœna in Blasphemos, & volens reddere rationem dictæ minorationis Afflic. in dict. constit. Blasphemantes num. 1. dicit id fuisse factum ob multitudinem Blasphemantium.

Postmodum sub die 21. Aprilis anni 1481. in prag. incip. hac perpetua sub tit. de Blasphem. imposuit pœnam mutilationis linguarum Rex Ferdinandus primus Blasphemantibus Deum omnipotentem, Gloriosissimam Virginem, Apostolos, Sanctosque alios in Sanctorum Catalogo descriptos, ac ad pœnam tertie partis bonorum postmodum idem Rex Ferdinandus in anno 1483. die 10. Aprilis per aliam prag. incip. Maxima nobis; Cauti maledicentes, & Blasphemantes Deum, Beatam Virginem, Sanctos, ac Sanctas puniri irremissibiliter arbitrariē iuxta formam constitutionum, & capitulorum huius Regni, & per hanc pragmaticam videtur renouasse pœnam impositam ab Imperatore Federico in dicta constitut. Blasphemantes. Carolus Quintus Imperator in anno 1540. in prag. incip. circa Blasphemias disposuit obseruari leges & constitutiones, Regni capitula, & pragmaticas sub Filippo secundo Catholico tempore administrationis Don Perasansijs de Riberas pro Regis Ducis de Alcalá in anno 1566. die 26. Octobris imposita.

est pœna remigationis per quatuor annos in Regijs

trire-